

humanitas

Inhoud

Op blz. 35:

De heer drs. C. Doerbecker, wetenschappelijk medewerker van het Instituut voor de Wetenschap der Andragogie en onze stafmedewerker, de heer J. Terlouw, hebben gezamenlijk een artikel geschreven naar aanleiding van de in november jl. gehouden werkconferentie bejaardenwerk. De heer Terlouw was — in samenwerking met de landelijke sectieraad bejaardenwerk — vooral verantwoordelijk voor de vorm en de organisatie van de conferentie; de heer Doerbecker vooral voor de verwerking van de onderzoekgegevens.

Op blz. 39 schrijft drs. L. Turksma o.m.:

'Tot op zekere hoogte kan men in dit verband van een emancipatie der bejaarden spreken. Voor juristen is emancipatie een proces dat bij het verkrijgen van formeelgelijke rechten op een bepaald gebied bekeken is. Voor de socioloog is het meestal een veel langduriger zaak, daar bijv. ook de tijd daarna het langzaam ingroeien in het besef serieus genomen te worden, evenzeer met al zijn problemen meetelt.' Hij wijst erop dat een psychologische beschrijving van de houding van bejaarden t.o. bepaalde maatschappelijke zaken wellicht alleen maar voor de huidige 'lichting' opgaat en wel eens heel snel zou kunnen veranderen.

Op blz. 40 vervolgt H. van Dijk de serie beschrijvingen van stedelijke raden voor overleg en advies met een beschrijving van de situatie in Groningen. Aan de hand van recente gebeurtenissen en opgetreden verschijnselen komt hij in zijn algemeen commentaar tot de conclusie dat 'inspraak' en 'participatie' zich in stichtingen van het klassieke model moeilijk te vangen of te vatten zijn en dat opbouworganen nimmer verlengstuk van de gevestigde orde zouden moeten zijn om hun taak goed te kunnen verrichten.

Op blz. 42:

'Als we ons niet zouden bekommeren om sociaal-preventieve interventie, dan zouden we ons impliciet schuldig maken aan professioneel sadisme en bovendien zou de hulpverlening binnen het m.w. dan wel eens grotendeels kunnen blijven steken in symptoombestrijding,' aldus de heer G. Koning in een ingezonden artikel, waarin hij schrijft in hoeverre z.i. de maatschappelijk werker plichten heeft op twee fronten het preventieve en het curatieve. De redactie heeft haar bijdrage graag doch uitdrukkelijk als discussiestof een plaats in dit nummer gegeven.

Op blz. 44:

Die categorieën mensen hebben invloed op het eindproduct van het maatschappelijk werk. Bestuurders, deskundige helpenden en geholpenen. De twee eerste 'aan de kop', de laatste alleen aan de 'staart van het proces. Dat moet veranderen. 'Zorg dat de client ook invloed krijgt aan de bron (de organisatie) van het maatschappelijk werk'. 'Pas dan zal het mogelijk worden, dat maatschappelijk werk en de mensen elkaar wezenlijk bereiken en verrijken,' aldus de heer A. R. Koffeman.

Op blz. 46 staat nog wat over onze eigen handel en wandel. Een paar kleine veegjes uit een paar kleine pannetjes.

Uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk werk Humanitas.

Redactie: T. van Grootheest, H. van Dijk, P. H. Hooy J. Terlouw, W. Post, H. v. Schaaik.

Redactie-adres: J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam
Telefoon 020 - 73 94 44.

Humanitas en het bejaardenwerk

Op 30 november jl. werd met 55 deelnemers, voornamelijk bestuurlijke vertegenwoordigers, een interne Humanitas-conferentie gehouden over beleidsaspecten met betrekking tot het (open) bejaardenwerk.¹

Bij de doelstelling van de conferentie ging het voornamelijk om de aandacht voor het 'open bejaardenwerk'² en om de bijdrage, die binnen of vanuit Humanitas aan de ontwikkeling van deze werkvorm zou kunnen worden gegeven.

Om deze doelstelling een zo groot mogelijke kans van slagen te geven werd — binnen deze ruime doelstelling — gekozen voor een nadruk op de beleidsaspecten verbonden aan de ontwikkeling van het bejaardenwerk. Wat de deelnemers betreft viel de keuze dan ook op hen van wie in de eerste plaats initiatieven tot het bejaardenwerk mogen worden verwacht: de bestuurders en anderen, die beleidsmatig bij het werk zijn betrokken. Ook de vorm van de conferentie diende de gekozen uitgangspunten zoveel mogelijk te ondersteunen. De 'inleiding-gevolgd-door-discussie methode' gaat vaak voorbij aan de werkelijke problemen, zoals men die in plaatselijke situaties ervaart. De vorm van de conferentie was, om dit te vermijden, zo gekozen, dat de zelfwerkzaamheid van de deelnemers — gebaseerd op een zo groot mogelijke kennis van een bezinning op de eigen plaatselijke situatie — de grootste nadruk zou krijgen.

Deze vorm kreeg de naam werk-conferentie, waarbij de totale opzet niet gebonden werd aan één dag doch als volgt werd gerealiseerd:

1 Een vragenlijst in te vullen door de deelnemers;

Deze vragenlijst werd ongeveer twee maanden voor de conferentie gehouden waarmee inzicht werd verkregen in:

— de kennis en denkbeelden van de conferentiedeelnemers over het (plaatselijk) bejaardenwerk;

— de verwachtingen, die de deelnemers, nadat vooraf informatie over de conferentie was verstrekt, van de conferentie hadden.

2 Tijdens de conferentie werden de besprekingen gevoerd rond besprekingsgevallen, die n.a.v. de — via de vragenlijsten verkregen — gegevens over de plaatselijke situaties van de deelnemers waren samengesteld. Deze besprekingsgevallen hadden betrekking op:

— de ontwikkelingsmogelijkheden van het plaatselijke (open) bejaardenwerk;

— de wenselijkheid, mogelijkheid en noodzaak van plaatselijke samenwerking in het (open) bejaardenwerk. Deze werkmethode werd aan het eind van de conferentiedag door de deelnemers schriftelijk beoordeeld, geëvalueerd.

3 Een vragenlijst, ongeveer vijf maanden na de conferentie aan de deelnemers toegezonden om de resultaten van de conferentie voor de praktijk na te gaan.

Bij de uitwerking van de hier genoemde drie punten:

● Vragenlijst aan de deelnemers vooraf aan de conferentie;

● Het uitwerken van de besprekingsgevallen en de evaluatie daarvan;

● Vragenlijst vijf maanden na de conferentie, werd eveneens nauw samengewerkt met mejuffrouw A. Bakker, directrice van het Vormingscentrum 'De Born' waar de conferentie werd gehouden.

Resultaten

Wij willen — gezien het daarvoor reeds uitgebrachte verslag — thans niet ingaan op de resultaten van het ter conferentie besprokene. Het gaat ons nu vooral om de reacties van de deelnemers op de conferentie en om enkele opvallende resultaten van het onderzoek, dat vooraf werd gehouden.

Met het oog op een overzichtelijke behandelingswijze zullen wij eerst uit de vooraf ingevulde vragenlijsten een beeld geven van de deelnemers en hun gemeenten en van de verwachtingen, die zij van de conferentie hadden. Hierna zal worden nagegaan welk globaal oordeel uit de schriftelijke evaluatie tijdens de conferentie valt te trekken. Wij zullen dan vermelden welke aspecten in het onderzoek, dat vijf maanden na de conferentie gehouden werd en waarvan de resultaten nog niet zijn uitgewerkt, aan de orde zijn gekomen. Het slot van dit artikel vermeldt daarna enkele globale resultaten van de plaatselijke situaties uit de vooraf aan de conferentie ingevulde vragenlijsten.

De deelnemers, de gemeenten, verwachtingen.

Op grond van de vóór de conferentie door de deelnemers ingevulde vragenlijsten kon de volgende globale karakteristiek van de deelnemers worden gegeven.

De deelnemers zijn:

— voor ongeveer de helft afkomstig uit gemeenten met een stedelijk karakter (niet randstad);

— overwegend direct bij het bejaardenwerk betrokken (vrijwillig);

— voor iets meer dan de helft op bestuurlijk niveau bij Humanitas betrokken;

— overwegend van het vrouwelijk geslacht;

— voor iets meer dan de helft qua leef-

tijd in te delen in de categorie 35 tot 54 jaar.

Uitgaande van het voor bejaarden bekende landelijk gemiddelde (rond 10 pct. van de Nederlandse bevolking is 65 jaar of ouder) is het opvallend, dat juist dit percentage slechts in één van de betrokken gemeenten aanwezig is. Het is ons echter niet bekend of het landelijk gemiddelde tot stand komt door een overwegend aantal gemeenten met rond de 10 pct. bejaarden of door een gemiddelde, dat gevormd wordt door een combinatie van extremen ('oudere' en 'jongere' gemeenten).

De algemene conclusie kan zijn, dat de organisatoren erin geslaagd zijn een voor het bejaardenwerk vrij centrale groep deelnemers aan te trekken.

Verwachtingsbeeld van de deelnemers over de conferentie en enige samenhangen met de evaluatie.

In de vragenlijsten waren drie mogelijke conferentie-uitgangspunten genoemd:

A) het beter verrichten van praktisch bejaardenwerk (vaardigheidstraining);

B) het verkrijgen van meer kennis omtrent het bejaardenwerk;

C) het uitwisselen van ervaringen, inzichten en ideeën over het bejaardenwerk.

Het is duidelijk, dat vanuit de gekozen conferentie-opzet de onderlinge uitwisseling van ervaringen, inzichten en ideeën rond daartoe aangegeven situaties door de organisatoren als belangrijkste werd gezien. Een belangrijk neven doel was de kennisvermeerdering.

Voor deze beide aspecten sprak het grootste deel van de respondenten zich uit; slechts 8 hadden de vaardigheidstraining als belangrijkste verwachtingsbeeld. Combineren we het resultaat van dit verwachtingsbeeld met de uitkomsten van de ter conferentie gestelde vraag of de resultaten in overeenstemming waren met de verwachtingen, dan kan het volgende worden gezegd:

41 van de 48 invullers van het evaluatieformulier gaven een positief tot zeer positief oordeel. Hieruit mag mede worden afgeleid, dat de organisatoren erin geslaagd zijn de juiste verwachtingen te wekken. Toch is er binnen dit in het algemeen positieve beeld een lichte, maar toch duidelijke 'trend' naar: hoe meer verantwoordelijkheid en hoe directer bij het bejaardenwerk betrokken hoe minder de waardering van de conferentie en omgekeerd. Wellicht kan hieruit de conclusie volgen, dat een conferentiegroep met betrekking tot de mate van betrokkenheid bij het bejaardenwerk een zekere homogeniteit moet vertonen.

De evaluatie aan het einde van de conferentiedag.

Het onderstaande heeft — voor zover niet anders vermeld — betrekking op 48 invullers:

1. Vorm van de conferentie: deze werd overwegend **positief** beoordeeld.

2. Beoordeling van de opzet van de conferentie om inzicht te verkrijgen in de plaatselijke problematiek rond het open bejaardenwerk: hoewel de waardering enigszins aan de positieve kant was, valt op, dat de waardering sterk uiteen loopt. Een groot aantal (één kwart) geeft een neutrale mening.

3. Beoordeling van de (hoeveelheid) tijd besteed aan de problemen rond de activiteiten voor/met de bejaarden: er is een duidelijke tendens in de antwoorden naar een 'te weinig'. In het algemeen duidt een dergelijk antwoordpatroon op een sterke mate van geboidheid door de besproken problematiek. De conclusie kan zijn dat, los van het feit, dat er volgens de deelnemers te weinig tijd is geweest de stof voldoende lang door te spreken, dit probleemgebied de deelnemers heeft aangesproken.

4. Beoordeling van de tijd besteed aan de problemen van samenwerking met andere instellingen:
Er is hier een zelfde tendens — zij het in mindere mate — te constateren als bij vraag 3. Ook hier is de conclusie, dat de beschikbare hoeveelheid tijd aan de krappe kant is geweest.

5. Beoordeling van de door de organisatoren gekozen twee uitgangspunten
a) de problematiek rond de activiteiten voor/met de bejaarden en
b) de samenwerkingsproblematiek.

(Aan de deelnemers werd gevraagd een keuze te maken uit a en b wanneer men zelf de conferentie had moeten organiseren).

Voor de problemen rond de activiteiten (a) spraken in verhouding tot de samenwerkingsproblematiek (b) tweemaal zoveel deelnemers zich uit. Slechts 3 deelnemers konden geen keuze bepalen. Deze voorkeursverdeling van de deelnemers zou wel eens kunnen samenhangen met het feit, dat de tijd-nood in de ochtend (behandeling van a) nog sterker is gevoeld, dan in de middag (behandeling van b).

6. Beoordeling van de vraag of de conferentie in voldoende mate voorzien heeft in de kennis, die men wilde opdoen:
directe kennisoverdracht was niet de bedoeling van de organisatoren; toch is

het opvallend, dat 19 deelnemers van mening waren, dat zij onvoldoende kennis hadden kunnen opdoen. Mogelijk hebben deze laatstgenoemde deelnemers te hoge verwachtingen gehad met betrekking tot de kennis, die zij omtrent het bejaardenwerk zouden kunnen opdoen.

7. Beoordeling van de vraag of de conferentie voldoende aanknopingspunten bood voor het werken in de afdeling:
Ook hier — evenals bij punt 6 — 19 deelnemers, die met betrekking tot het werken in de afdeling een negatieve beoordeling gaven.

Wat in punt 6 geldt ten aanzien van de kennis geldt eveneens met betrekking tot de vaardigheidstraining: dit was geen doelstelling van de organisatoren. Mogelijk speelde hier, ondanks het algemeen juiste verwachtingsbeeld over de conferentie als geheel, een verkeerde verwachting enige deelnemers parten.

8. Beoordeling van de vraag of de conferentie voldoende mogelijkheid bood tot het uitwisselen van ervaringen met anderen:

Gezien de beantwoording van deze vraag (door 38 deelnemers) zijn de organisatoren — afgaande op de gevoelens van de deelnemers — er slechts ten dele in geslaagd de hoofd-doelstelling te verwezenlijken (20 positief; 14 negatief en 4 'neutraal').

9. Beoordeling van de vraag of de organisatorische uitwerking van de conferentie in overeenstemming was met de verwachtingen:

De organisatoren zijn er kennelijk in geslaagd de vooraf gegeven informatie over de organisatorische opzet van de conferentie op juiste wijze te verstrekken.

Of de uitwerking in overeenstemming was met de verwachtingen, antwoordden:

- 20 ja
- 21 voorhet grootste deel
- 7 ten dele
- 1 voor het grootste deel niet
- 0 nee.

Gezien de beantwoording van deze vraag zijn de antwoorden op de vragen 6 en 7 enigszins verwonderlijk.

10. en 11. Beoordeling van de vraag of de ter conferentie gebruikte besprekingsgevallen voldoende aanknopingspunten boden om te komen tot een gesprek over en daardoor tot het verkrijgen van inzicht in de problematiek van de eigen gemeente:

Voor de ochtenduren, waarin de (problematiek rond de) plaatselijke werksituatie tot uitgangspunt was gekozen

was de beoordeling duidelijk positief.

Voor de middaguren, waarin de (problematiek rond de) plaatselijke samenwerking ter sprake kwam was de beoordeling meer 'neutraal'. Kennelijk waren er in de ochtend meer aanknopingspunten met de problematiek van de eigen gemeente dan in de middag.

12. Beoordeling van de vraag of de deelnemers de mening zijn toegedaan, dat het invullen van de vragenlijsten vooraf aan de conferentie, voordelen voor de conferentiedag zelf heeft opgeleverd:

Ongeveer de helft van de deelnemers (in totaal 44 invullers) is van mening, dat invulling van de vragenlijst vooraf er niet toe heeft bijgedragen dat men meer aan de conferentie had, dan wanneer dat niet het geval zou zijn geweest.

Vijf deelnemers konden op deze vraag geen antwoord geven, terwijl zeventien deelnemers de vraag positief beantwoordden.

13. Beoordeling van de vraag of en wát er door de conferentiedeelnemers werd gemist:

37 beantwoordden deze vraag wat het eerste deel betreft met 'ja'; 9 met 'nee'.

De antwoorden lopen nogal uiteen, maar opvallend vaak wordt: te weinig (praktisch) nut, te weinig concrete uitwerking genoemd. Mogelijk heeft de tijdsfactor een grote rol bij het tekort aan uitwerking gespeeld.

Onderstaand volgt nog een globale uitwerking van enige verbanden tussen verschillende groepen deelnemers en de door dezen gegeven waarderingen. Er dient daarbij wel te worden gewezen op het relatieve karakter van de uitspraken binnen het overwegend positieve totaal-oordeel. (Wanneer een onderdeel van de conferentie door A minder goed wordt beoordeeld dan door B volgt daaruit niet, dat A het onderdeel 'slecht' waardeert).

Een algemene opmerking dient ook gemaakt te worden ten aanzien van het feit, dat het hier gaat om enige tendenties; in niet alle gevallen zijn de aantallen groot genoeg om een statistisch betekenisvol resultaat te verkrijgen.

a) De dag als geheel wordt door de deelnemers uit de forensengemeenten en grotere gemeenten in het algemeen positiever gewaardeerd dan die van de plattelandsgemeenten.

b) De waardering van de ochtend (plaatselijke werksituatie) ligt voor de drie bovengenoemde categorieën ongeveer gelijk.

c) De waardering voor de middag (samenwerkingsproblematiek) ligt voor de forensengemeenten precies andersom als voor de overige. Bij de grotere gemeenten en de plattelandsgemeenten vinden 2x zoveel deelnemers de middag minder goed ten opzichte van hen die de middag wel goed vonden. Bij de forensengemeenten vonden 6 deelnemers de middag wel goed, maar 3 niet zo goed.

d) De waardering van de beroepskrachten ligt systematisch onder die van de rest van de deelnemers.

e) Zij die niet direct bij het bejaardenwerk betrokken zijn lijken de conferentie iets meer op prijs gesteld te hebben.

f) De waardering van de conferentie als geheel, die van de ochtend en die van de middag lijkt niet samen te hangen met het al dan niet lid zijn van het afdelingsbestuur.

g) Er bestaat een zekere tendentie voor de leden van het plaatselijk sectiebestuur de conferentie als geheel, de ochtend en de middag, iets lager te waarderen dan zij die geen lid zijn van dit sectiebestuur.

h) Mannen en vrouwen vertonen geen systematisch verschil in waardering voor de conferentie als geheel, de ochtend en de middag.

Vragenlijst vijf maanden na de conferentie.

Het al dan niet slagen van een conferentie als deze hangt ten nauwste samen met het belang voor de individuele deelnemer zoals hij dat ziet en met wat hij van de conferentiestof in de plaatselijke situatie weet over te brengen. Voor de organisatoren van de conferentie is het van belang te weten in hoeverre de deelnemers er in geslaagd zijn in hun plaatselijke situatie leemten (geheel of ten dele) op te vullen.

De conferentie had immers mede tot doel de deelnemers met tekorten in hun plaatselijke situatie te confronteren en de mogelijkheid te openen met elkaar naar wegen ter oplossing te zoeken.

Om van deze doorwerking van de conferentie een indruk te verkrijgen werd eind april 1969 een vragenlijst aan de deelnemers gezonden, waarin — naast algemene vragen — de volgende vragen waren verwerkt:

Een vraag naar eventuele verbreding of uitbreiding van activiteiten en/of het eventuele beginnen van nieuwe activiteiten na de conferentie. Een vraag naar de huidige situatie (= 5 maanden na de conferentie) met betrekking tot:

a) het betrekken van de bejaarden bij het werk;

b) het meer systematisch verzamelen van gegevens over hetgeen ter plaatse voor de bejaarden gebeurt;

c) het overleg met andere organisaties over het bejaardenwerk.

Een vraag naar eventueel andere gevolgen/resultaten, die de conferentie naar het inzicht van de deelnemers op het bejaardenwerk binnen de afdeling heeft gehad.

De resultaten zijn op het moment van schrijven van dit artikel nog niet verwerkt.

Enkele globale conclusies uit de vragenlijsten

Het gaat hier om resultaten uit de vragenlijsten, die vooraf aan de conferentie werden ingevuld. Het is wenselijk hier te vermelden dat één vragenlijst over de gemeentelijke situatie gaat en door de deelnemers samen uit één gemeente ingevuld kon worden, terwijl de andere door de deelnemers persoonlijk is ingevuld. Het gaat in onderstaande gegevens om de gemeentelijke situatie.

De uitkomsten van dit onderzoek mogen — gezien de samenstelling van de betrokken gemeenten — niet naar de Nederlandse situatie als totaal gegeneraliseerd worden. Afgezien daarvan kunnen de resultaten waardevolle inzichten opleveren voor het werk van Humanitas.

Overleg

Het onderling overleg tussen instellingen, die zich op het gebied van het bejaardenwerk bewegen is in het algemeen wel gerealiseerd. De betrokken-

heid van de buurthuizen is daarbij gering; slechts 8 maal is dit het geval, in vergelijking met instellingen van maatschappelijk werk, 26 maal en kruisverenigingen 25 maal.

Is het onderling overleg tussen de instellingen goed tot zeer goed; **het overleg met de bejaarden over de verschillende activiteiten is nagenoeg afwezig**. De enige twee activiteiten waarbij dit enigszins het geval is zijn: activiteiten-groepen en sociëteitswerk.

Bekendheid met plaatselijk bejaardenwerk.

Uit het onderzoek blijkt, dat de deelnemers een globale kennis bezitten van het plaatselijk bejaardenwerk. Met betrekking tot activiteiten, die niet zo naar buiten bekend worden, zoals gezelligheidsbezoek, leatuurvoorziening, voorlezen e.d., werd de betreffende vraag in een groot aantal gevallen met 'onbekend' beantwoord.

Combineren we dit gegeven met het vrij intensieve plaatselijke overleg, dan zijn twee conclusies mogelijk:

óf de informatie van de instellingen onderling is onvoldoende óf de informatie van de Humanitas-vertegenwoordiger aan zijn 'achterland' (of de kennis hiervan) is onvoldoende.

De onderzoekresultaten werden, bovendien bekeken naar de grootte van de gemeente en naar het type gemeente. Als type werd — overeenkomstig de meest recente indeling van het CBS — de volgende indeling aangehouden: plattelandsgemeenten, forensengemeenten, gemeenten met een stedelijk karakter (de grote steden uit de Randstad ontraken bij het onderzoek).

Afgezien van het feit, dat de forensengemeenten ten opzichte van de aanwezigheid van bepaalde voorzieningen een iets gunstiger beeld vertoonden,

De enquête betrof 29 gemeenten.

Met betrekking tot de activiteiten leverden deze gemeenten het volgende beeld:

Activiteit	Aantal gemeenten waarin activiteiten plaatsvinden	Aantal gemeenten waarin Humanitas bij de activiteiten betrokken is
dagtochten	25	10
sociëteitswerk	25	10
attentie bij hoogtijdagen	23	11
gezelligheidsbezoek ('friendly visiting') ..	20	12
warne maaltijdvoorziening	19	7
groepen met speciale activiteiten	19	6
leatuurvoorziening	12	4
aanvullende hulpverlening	12	6
vakantie voor bejaarden	11	4
sociaal cultureel werk	10	4
boodschappen met bejaarden	6	3

bleek over het algemeen nóch de grootte van de plaats noch het type van invloed op de mate onderling overleg en de mate, waarin de voorzieningen aanwezig waren.

Het nagenoeg ontbreken van enig verband met het type en de grootte van de gemeente is opmerkelijk. Het ligt voor de hand te veronderstellen, dat b.v. in een dorpssituatie aan bepaalde activiteiten minder behoefte is dan in een stad of omgekeerd.

Aanbevelingen

a) met betrekking tot de opzet van een nieuwe conferentie

De mate van verantwoordelijkheid voor en de betrokkenheid bij het bejaardenwerk bleken van invloed op de waardering van de werkconferentie. Aanbevolen wordt dan ook de deelnemers met betrekking tot de hierboven genoemde factoren homogener samen te stellen opdat de conferentiestof beter op de behoeften van deze categorieën kan worden afgestemd.

Wat minder duidelijk blijkt een verschil in waardering tussen de vertegenwoordigers uit de verschillende typen gemeenten. De deelnemers uit de forensengemeenten hadden in het algemeen een positievere waardering dan de deelnemers uit de plattelandsgemeenten. Waar echter toevallige factoren hierbij ter conferentie een rol gespeeld kunnen hebben (het minder goed functioneren van één der gespreksleiders) zijn hieraan moeilijk aanbevelingen te verbinden.

b) met betrekking tot het bejaardenwerk binnen Humanitas

1. Meer kennis

In het algemeen blijkt — zoals vermeld — te weinig specifieke kennis omtrent het bejaardenwerk aanwezig.

Plaatselijke bestuurders kan worden geadviseerd meer kennis te vergaren omtrent de aanwezigheid en noodzaak van bepaalde voorzieningen voor bejaarden. Ongetwijfeld zal dit een stimulans kunnen zijn voor de aanpak van een aantal activiteiten.

Met betrekking tot dit verzamelen van kennis ligt er o.i. zeker ook een taak voor het centraal bureau. De noodzakelijke informatie zou dan op een aantrekkelijke en overzichtelijke wijze verspreid dienen te worden.

Wellicht vraagt het zelf op informatie uitgaan een mate van betrokkenheid, die van de gemiddelde vrijwillige medewerker niet verwacht mag worden.

2. Betrekken van bejaarden

Men zal zich plaatselijk de vraag die-

nen te stellen welke voorwaarden nodig zijn om het overleg met de bejaarden tot stand te brengen. Overleg alleen zal echter onvoldoende zijn; een bezinning op het zo veel mogelijk betrekken van de (actieve) bejaarde bij de uitvoering is noodzakelijk. Zowel de werker als de bejaarde zullen attent moeten zijn op het plegen van overleg over de verschillende activiteiten. Naar alle waarschijnlijkheid zal hierbij het huidige type bejaarde een belemmering vormen.

De overgang van meer paternalistische naar meer democratische vormen (met name in de opvoeding) zal o.i. in de toekomst op de verhouding tussen de generaties een gunstige invloed hebben. Thans zitten we nog met het feit, dat de relatie tot de oudere medeburger gekenmerkt wordt door een duidelijk 'betuttelende' houding. Een vanzelfsprekend overleg met en betrekken van de bejaarde kan veel van de — vaak als kwetsend beleefde — houding goed maken.

Wellicht zal dan ook minder de nadruk komen te liggen op het 'zorgende' aspect en meer op 'het leren omgaan met steeds wisselende situaties'. Naarmate de mens ouder wordt, wordt de kloof tot alle nieuwe ontwikkelingen — zowel qua ontwikkeling van nieuwe denkbeelden als qua materiële ontwikkeling — steeds groter. Zijn 'kennis' wordt — in tegenstelling tot die van de bejaarden van enkele generaties terug en ook van de bejaarden in de 'primitieve' samenleving — steeds 'geringer', zijn levenswijsheid compenseert dit niet. Het leveren van een tegenstroom ten aanzien van dit aspect zou wel eens belangrijker kunnen zijn dan de verzorging van nu. Dit kan met name gebeuren door een sterke uitbreiding van de vormen van werk, die hier en daar onder 'sociaal cultureel' werk bekend staan en gericht (dienen te) zijn, zowel qua inhoud als qua methode op het mede betrekken bij nieuwe ontwikkelingen, vooral in cultureel en politiek opzicht. Volkshogescholen, Volksuniversiteiten en buurthuizen (zie de matige betrokkenheid bij het overleg) kunnen hierbij een belangrijke rol spelen.

Het zal overigens een groot probleem zijn de juiste methoden te ontwikkelen om de naar alle waarschijnlijkheid aanwezige gevoelens van onmacht bij een groot aantal passieve (passief lijkende) bejaarden op te heffen en hen actief te betrekken bij verschillende werkzaamheden.

3. Actieve mensen

Zoals, enigszins tot onze verwondering, uit het onderzoek is gebleken, bestond er nauwelijks verband tussen omvang

en soort van de activiteiten voor bejaarden enerzijds en type en grootte van de gemeenten anderzijds.

De meest voor de hand liggende verklaring, die wij kunnen vinden voor het al dan niet ontstaan van activiteiten is de — min of meer toevallige — aanwezigheid van actieve mensen.

De noodzaak van het zoeken van deze actieve mensen en het regelmatig activeren van reeds aanwezige vrijwillige medewerkers is in Humanitas niet onbekend, doch blijft een zaak die grote aandacht verdient. Een aanbeveling zou na het bovenstaande kunnen zijn. Denk u daarbij vooral ook aan de bejaarden zelf. De leeftijdsgroep 65—69-jarigen kent vele actieve bejaarden!

drs. C. Doerbecker
J. Terlouw

¹ Een afzonderlijk uitgebreid verslag verscheen in januari 1969.

² Wij gebruiken de term 'open bejaardenwerk' in de betekenis, die het inmiddels in de praktijk gekregen heeft: het geheel van activiteiten ten behoeve van zelfstandig wonende bejaarden.

De bejaarde als tijdsverschijnsel

door drs. L. Turksma, socioloog¹

In een belangwekkende rede heeft dr. J. M. A. Munnichs gewezen op verschillende wijzen waarop de maatschappij naar de bejaarden een brug kan slaan. Deze brug is als het ware het complement van de distantie die er van de bejaarden uit bestaat ten opzichte van verschillende aspecten van onze samenleving.

Er is volgens de Nijmeegse psycholoog veelal meer sprake van een zich oriënteren op het voorbij, mede omdat het bij de huidige snelle sociale veranderingen zo moeilijk voor bejaarden is 'bij de tijd' te blijven. Er is een distantie ten opzichte van het werk bij de mannen en op andere wijze ook bij de vrouwen. Deze doet o.m. wel de wens tot deelname blijven bestaan, maar laat toch geen behoefte over tot het nemen van verantwoordelijkheid. Het besef van dit alles zal ons ervoor moeten behoeden, aldus dr. Munnichs, allerlei op touw te zetten dat niet zal aanslaan. Voor een samenvatting van zijn rede zie men: 'Tijdschrift van het Provinciaal Opbouworgaan in Friesland', XVI, 3, mei-juni 1966, pag. 10—15. Eigene kanttekeningen van sociologische zijde worden door drs. Turksma hiernaast gemaakt.

Verschillende wetenschappen kunnen zich met hetzelfde object bezighouden, bijv. met de bejaarden. Ze zullen het op een andere wijze doen. De socioloog gaat het vooral om de plaats van de bejaarde in de samenleving. Hij zoekt bij de stelling 'bejaarden distantiëren zich' naar de maatschappelijke samenhang. In welke samenlevingsvormen wenst men dit? Wie wensen dit, de bejaarden of de jongeren? Welke sociale oorzaken dragen ertoe bij dat men dit wenst?

De bejaarden in de maatschappij.

Tot op zekere hoogte kan men in dit verband van een emancipatie der bejaarden spreken. Voor juristen is emancipatie een proces dat bij het verkrijgen van formeel-gelijke rechten op een bepaald gebied bekeken is. Voor de socioloog is het meestal een veel langduriger zaak, daar bijv. ook de tijd daarna het langzaam ingroeien in het besef serieus genomen te worden, evenzeer met al zijn problemen meetelt.

Als aparte sociale categorie zijn de bejaarden opgekomen sedert pensionering het veroorloofde op te houden met werken voordat het fysiek geheel onmogelijk werd. Vooral 'Drees' en later de AOW hebben in Nederland in dit opzicht veel betekend. Dergelijke maatregelen stonden niet los van de ontwikkeling der medische wetenschap. Zoals het bekende gezegde luidt, maakte deze het eerst mogelijk 'to add years to life' (jaren toe te voegen aan het leven) en daarna al geruime tijd 'to add life to years' (leven toe te voegen aan de jaren).

Ook moet het teruglopen van de geboortecijfers worden genoemd, waardoor de bejaarden een steeds hoger percentage van de bevolking (en ook al van de kiezers) zijn gaan uitmaken.

De distantie der bejaarden.

Als de psycholoog in zijn onderzoek het distantie nemen der bejaarden constateert, bedenkt de socioloog dat dit 'de bejaarden van hier en nu' betreft, ja

zelfs dat er al significante verschillen kunnen bestaan tussen generaties van bejaarden. Er liggen twintig jaar tussen 85- en 65-jarigen! Afgezien van de lichamelijke en psychische fitheid en alle individuele verschillen, kan men o.a. stellen dat ze hun bepalende indrukken omtrent het arbeidsleven opdeden in verschillende perioden. De jaren 1905 en 1925 verschilden in dit opzicht al vrij aanzienlijk, eveneens 1947 en 1967.

Het Nederlandse volk haalt onder allerlei invloeden een achterstand in genietingsmoraal in. Calvinistische invloeden (ook op niet-Calvinisten!) zoals die tot uiting komen in 'Ledigheid is des duivels oorkussen' en 'Werken zolang het dag is' lopen terug. Dit komt door de 'televisie-moraal' zowel als door de AOW die het mogelijk maakt dat de gewoonten, die in andere groepen der maatschappij al lang gemeengoed waren, nu ook tot landbouwers, winkeliers en fabrieksarbeiders doordringen.

Het is juist deze generatie van bejaarden waarvan een deel het er nu eens principieel van wil gaan nemen. In feite is dit ook een zoeken naar een eigen gezicht, evenals men de 'happening' een poging daartoe van zich emanciperende adolescenten kan noemen, of die nu geslaagd mag heten of niet.

Activiteiten in besturen.

In zijn bovenaangehaalde redevoering heeft dr. Munnichs nog twee punten genoemd, die men ook van sociologisch commentaar zou moeten voorzien: 'Het merendeel der bejaarden wil in hun eigen organisaties geen verantwoordelijke post meer bekleden. De enkele voormannen der bejaarden houden een beeld van de bejaarde in stand dat niet reëel is.' En voorts: 'De bejaarden willen niet meer functioneren in besturen en laten dit over aan jongeren. Bewonerscommissies in tehuizen lopen op grond van het bovenstaande slecht. De verantwoordelijkheid die nodig is, is niet overeenkomstig de behoefte der bejaarden'.

Prof. Jolles en anderen hebben voor Nederland overduidelijk aangetoond

dat van een algehele malaise in het verenigingsleven sprake is. Televisie en auto, maar ook de verbeterde economische situatie als zodanig, hebben dit op hun geweten. Een ieder kent de voorbeelden van verenigingen die organisatorisch slechts kunnen functioneren omdat enkele ouderen (vaak bejaarden) de nodige tijd ter beschikking hebben, of onder invloed van hun op vroeger georiënteerde denken de vroegere (sociale) solidariteit beter hebben bewaard.

De organisatiesociologie leert ons voorts dat vooraanstaan op moeilijke plaatsen niet begeerd wordt. Zou dit niet ook voor de bejaardenorganisaties gelden? Misschien is ook hier weer van een emancipatieverschijnsel sprake en wil de grote meerderheid liever helemaal niet vechten. In een andere emancipatiestrijd sprak Karl Marx immers ook al van 'die verdampte Bedürfnisslosigkeit' van de arbeiders die hij wilde verlossen!

De onaantrekkelijkheid van de frontlinie geldt zeker voor bewonerscommissies, die vaak in strijd zijn gewikkeld met directies en/of thuisbesturen. (Zie hierover mijn rapport 'Het grote verzorgingstehuis voor bejaarden in zijn relatie tot het welzijn der bewoners'; Centrale Directie van de Volkshuisvesting en de Bouwnijverheid, 1965, p. 44—45).

Het gelijk van de psycholoog.

De socioloog kan niet meer doen dan een vraagstuk in een maatschappelijk kader plaatsen. Hij erkent dat in de bejaardenpsychologie de distantie een op het ogenblik algemeen onderkend verschijnsel is. In Duitsland hebben Von Wiese, Tartler en Rössner er ook op gewezen; in Amerika is zulks overigens veel minder het geval.

Op zichzelf blijft het nuttig dat mr. Munnichs waarschuwt. Maar generaliseren is hier uit den boze. Er zijn nogal wat andere bejaarden en hun aantal zou, gezien het bovenstaande, geleidelijk wel eens sterk kunnen toenemen. Dit zou vooral het geval zijn als de sociale en organisatorische context dit beter mogelijk maken.

¹ Dit artikel van de hand van het lid van onze landelijke sectieraad bejaardenwerkw, de heer drs. L. Turksma, verscheen eerder in het vakblad 'De Bejaarden', D. B. Centen's Uitgeversmaatschappij te Hilversum.

Stedelijke raden voor overleg en advies (3)

Al enige jaren functioneert in Groningen de Stedelijke Raad voor Maatschappelijk Welzijn. Deze Raad is niet zo maar in het leven geroepen. Er was een duidelijke behoefte ontstaan aan een coördinatie in het woud van kerkelijke en particuliere instellingen op vele terreinen van het maatschappelijk leven:

jeugd- en sportorganisaties, jeugdzorg, cultureel werk, volksontwikkeling, gezondheidszorg en maatschappelijk werk met haar diverse werksoorten. De bestaande organisaties kwamen tot bepaalde vormen van samenwerking. Er bleef echter een aantal terreinen buiten het gezichtsveld van deze organisaties; bij weer andere zaken was sprake van een doublure.

Het was duidelijk dat er, om tot een optimaal welzijnsbeleid te komen, een ordening noodzakelijk was. Na enige tijd van voorbereiding kwam de Stedelijke Raad tot stand. Het doel van de Raad is geformuleerd in artikel 2 van de statuten:

De Stichting stelt zich ten doel het maatschappelijk welzijn te dienen door

- a) de bevordering van overleg en samenwerking tussen de organen van het particulier initiatief, de diensten en instellingen van de overheid en de onderscheidene bevolkingsgroepen, voorzover hun deelname en of werkzaamheden van belang zijn of kunnen zijn voor het maatschappelijk welzijn;
- b) de bevordering van coördinatie van werkzaamheden van de onderscheidene organen, diensten en instellingen;
- c) het op verzoek dan wel uit eigen beweging uitbrengen van adviezen aan de overheid en het particulier initiatief betreffende het sociaal ontwikkelingsbeleid en onderwerpen in verband met het maatschappelijk welzijn;
- d) het geven en bevorderen van voorlichting voorzover dienstig aan het gestelde doel;
- e) het stimuleren en het in daarvoor in aanmerking komende gevallen zondig verrichten van alle werkzaamheden, welke voor de verwerkelijking van het doel bevorderlijk kunnen zijn;
- f) het verrichten of doen verrichten van onderzoekingen, welke voor het doel van belang kunnen zijn.

Bestuurssamenstelling.

Voor de samenstelling van het bestuur is gezocht naar een vertegenwoordiging van organisaties, terwijl tevens het bestuur is opgebouwd uit afgevaardigden (koepels, federaties of raden) op bepaalde terreinen. De volgende werkgebieden worden vertegenwoordigd: maatschappelijk werk, cultureel werk, maatschappelijk opbouwwerk, opleiding voor sociale beroepen, jeugdzorg, kinderbescherming, gezondheidszorg, sport en vakorganisatieleven.

De gemeente heeft ook enige leden in het bestuur. Alle bestuursleden worden

benoemd door het college van B. en W.

Commissies en secties.

Binnen de structuur van de Stedelijke Raad kunnen commissies en secties in het leven worden geroepen. De commissies hebben tot taak advies uit te brengen over bepaalde duidelijk omschreven vraagstukken. Deze commissies kunnen beschouwd worden als projectgroepen; zij hebben dan ook vaak een ad hoc karakter. Het doel waarvoor een commissie in het leven wordt geroepen, bepaalt min of meer de samenstelling ervan. Daarbij wordt van geval tot geval beoordeeld welke geestelijke stromingen, welke draaggroepen in de bevolking en welke specifieke deskundigheden gerepresenteerd dienen te zijn. Zo zijn er inmiddels gevormd de commissie g.g.w.w.-projecten (g.g.w.w. is gespecialiseerd gezins- en wijkwerk), de commissie Dienstencentra Bejaarden, de commissie ad hoc bejaardenwerk en de commissie ad hoc maatschappelijk werk.

De secties zijn opgebouwd uit door op eenzelfde werkerrein bestaande instellingen aangewezen vertegenwoordigers. Binnen de secties zal overal de eigen situatie van de betreffende instellingen in relatie tot de zich steeds wijzigende behoeften van de samenleving punt van overleg en bezinning zijn. Vragen van samenwerking met andersoortige instellingen, behartiging van gemeenschappelijke belangen e.d. zijn tevens agendapunt voor de vergaderingen van de secties. De sectie gezinsverzorging heeft zich lange tijd beziggehouden met de moeilijke financiële situatie van de gezinsverzorgingsinstellingen. Men gaat over dit probleem praten met het gemeentebestuur. In april 1968 werd door het bestuur de sectie Algemeen Maatschappelijk Werk geïnstalleerd. Deze sectie heeft zich in de rest van 1968 voornamelijk beziggehouden met de voorlichting over de vindbaarheid van het maatschappelijk werk. Dit vooral gedaan op een verzoek van een artsenorganisatie.

Werkzaamheid

Als één van de opmerkelijke prestaties van de Stedelijke Raad voor Maatschappelijk Welzijn moet genoemd worden de coördinerende en stimulerende functies bij het tot stand komen van de Stichting Wijkcentrum 'De Paddepoel' — De functie van de Raad bestond onder meer uit het volgende — het verbreden van de oorspronkelijk basis door het betrekken van andere

groeperingen uit de bevolking bij het initiatief;

— het verlenen van een bemiddelende rol bij het in contact brengen van de particuliere gangmakers met de diverse organen, die ten aanzien van deze wijken verantwoordelijkheid dragen. In dit geval waren dat zeer speciaal verschillende overheidsdiensten. Vertegenwoordigers hiervan zijn als adviseurs aan de initiatiefgroep toegevoegd;

— het verbreden van de aanvankelijke doelstelling, waardoor tevens een meer gecombineerd gebruik van het wijkcentrum mogelijk wordt;

— het behulpzaam zijn bij de gedachtenbepaling rond de architectenkeuze; — het betrekken van een landelijk adviesbureau in de ruimtelijke vormgeving; — het attent maken op de aanwezigheid van een vergelijkbare voorzieningen elders in het land en het organiseren van bezoeken met de initiatiefgroep aan die voorzieningen.

Samenlevingsopbouw, raad en burger

De Stedelijke Raad is met deze activiteiten zich meer gaan richten op de samenlevingsopbouw. In het jaarverslag 1968 wordt bewust gekozen voor deze richting: 'de Stedelijke Raad is te zien als het centrale platform voor de samenlevingsopbouw'.

Het terrein van de samenlevingsopbouw is nog onontgonnen. Dat mag geen reden zijn om zo een vaag jaarverslag 1968 te produceren, zeker niet als men op grond 'van de groeiende erkenning van de mondigheid van de burgerij' meent die burger in het welzijnsbeleid te moeten laten 'participeren'; als of mondigheid iets is wat je krijgt als anderen je dat toewijzen. De geëngageerde burger, zoals de Groninger in het jaarverslag wordt genoemd, moet wel volledig dichtslaan als hij leest: Een gezamenlijke confrontatie van overheid en particulier initiatief met de bevolking als consument op het stuk van de dienstverlening en de te creëren voorzieningen wordt in deze ontwikkeling de laatste tijd steeds meer gezien als een nastrevenswaardige mogelijkheid over een juiste beleidsvoorbereiding'. Het is uiteraard mogelijk dat er enkele burgers zijn die ondanks ondoorzichtige formuleringen en vakjargon willen participeren op grond van de door anderen hen toegekende mondigheid. Zij komen dan terecht in een woud van organen, organisaties, waar er voor de duidelijkheid nog een is bijgekomen en wel de Stedelijke Raad. De burger vraagt zich af of het niet duidelijker zal zijn als er een paar koepels of stichtingen en wat dies meer zij opgevoerd zouden worden, maar hij gaat avond aan avond vergaderen, hij neemt

Onze tijd

Onze tijd
Sex.
Sex is 'in'.
Sex is zo 'in' dat
het al bijna weer
'uit' is.
Naakte vrouwen op
omslagen van tijd-
schriften, boekjes,
en op de beeldbuis
Billen en borsten
in overvloed.
Met naakte mannen
schijnt het
nog wat moeilijk te
zijn.
Waarom eigenlijk?

Sociale preventie en sociale verandering

zijn vakantie in snipperdagen op om de bijeenkomsten overdag bij te wonen en waar gepraat wordt over bezinning over en verdieping van het beleid, dat in een groter kader ingepast dient te worden. Op dit punt aangekomen vallen er weer wat burgers af, maar de meest volhardende houdt vol. Hij komt terecht bij de Stedelijke Raad die moet gaan beslissen over inspraak van de bevolking bij de bouw van een wijkcentrum. Hij gaat bij de bevolking van de buurt zijn oor te luisteren leggen en hij komt tot de conclusie dat er geen behoefte is aan een wijkcentrum, maar aan een verbetering van de woningen in die wijk. Met deze kennis gaat hij naar de Stedelijke Raad, waar hij te horen krijgt dat 'het tijdstip waarop de bevolking duidelijk bij de ontwikkelingen betrokken kan worden in een ruimer verband dan alleen door de leden van het voorlopig bestuur (van het wijkcentrum) een punt van zorgvuldig overleg is geweest. Enerzijds dienden de plannen voor het wijkcentrum dusdanig gevorderd te zijn dat realisering van het initiatief praktisch vaststaat, anderzijds dienen deze plannen niet dusdanig onwrikbaar vast te staan dat een inspraak zinloos zou worden'. De zelfde burger vindt dit geen goed antwoord en wil lid worden van de Stedelijke Raad om het bestuur daarover vragen te stellen. Hij kan geen lid worden want de Raad is een Stichting. Er is nog maar een weg voor hem open namelijk zelf bestuurslid te worden. Hij is actief lid van Humanitas en het afdelingsbestuur draagt hem voor bij B. en W. om in het bestuur van de Stedelijke Raad te worden benoemd. De participerende burger gaat zijn kandidatuur bij het College van B. en W. verdedigen en zegt onder meer dat de bevolking in die en die wijken geen wijkcentrum wil hebben, maar dat de huizen aldaar geëxploiteerd door de gemeente dringend verbetering behoeven. Het geld zou beter daaraan besteed zijn. B. en W. gaan in beraad en hun conclusie luidt: voordracht afgewezen.

Met dit hele imaginaire verhaal wil alleen maar gezegd worden:

— dat zelfs inspraak en participatie, uitgeholde synoniemen voor democratie, niet in stichtingsverband verwezenlijkt kunnen worden;

— dat opbouworganen geen verlengstuk moeten zijn van de gevestigde orde, zoals te lezen is in een vertrouwelijke, maar desalniettemin gedeeltelijk gepubliceerde nota¹ over opbouwwerk van het C.N.V.

H. van Dijk

In de rubriek 'DISCUSSIE' laat de redactie inzenders aan het woord met artikelen die verder gaan dan voorlichting alleen en die een duidelijke opinie van de schrijver weergeven. Opname wil niet zeggen dat het artikel de mening van de redactie weergeeft en soms zal de redactie reageren. Ook reacties van lezers zijn zeer welkom in dit geval. We laten nu de schrijver, de heer G. Koning, aan het woord. Red.

Het tweeweg brengen van een psychisch-sociale verandering in de situatie van de klient door sociale interventie van de maatschappelijk-werker, zijnde caseworker, beschouwen we als de kernfunctie van het maatschappelijk werk.

Daarnaast ondescheiden we een aantal randfuncties w.o. het verlenen van deskundige bemiddeling, verwijzing en het geven van informatie enz. De laatste tijd manifesteert zich ook een toenemende belangstelling voor een preventieve functie in het werk. Met betrekking tot het begrip preventie bestaat evenwel nauwelijks of geen communis opinio, hetgeen voor ons een stimulans betekende om eens nader op dit begrip in te gaan. De bedoeling is te komen tot een elementaire schets van het begrip preventie waarbij we tevens enige kanttekeningen zullen plaatsen. Daar op het gebied van de volksgezondheid het begrip preventie in de geneeskunde reeds een realiteit is, zullen we de daarbij behorende conceptie als leidraad nemen voor onze schets. In de geneeskunde worden 3 preventieve niveaus onderscheiden:

1) primaire preventie:

bevordering van de volksgezondheid door het voorschrijven van allerlei, vaak wettelijk verplichte, hygiënische maatregelen. Onder primaire preventie wordt tevens verstaan — **specifieke preventie** — bij voorbeeld tegen kinderziekten door immuniserende inenting. Een dergelijke preventie vereist een noodzakelijk uitgebreide kennis omtrent pathogene oorzaken.

2) secundaire preventie:

hierbij ligt het accent op stellen van vroege diagnose en behandeling

3) tertiaire preventie:

hierbij gaat het vaak om een onafwendbare ziekteproces, waarbij beperking van de slijtage tot doel gesteld wordt en tevens gestreefd wordt naar revalidatie.

In analogie hiermee kunnen we m.b.t. het maatschappelijk werk ook uitgaan van:

1) primaire preventie:

waaronder we dan verstaan het bevorderen van het algemeen welzijn door verbetering en verandering van allerlei sociale instituties en verhoudingen bijv.: op het gebied van onderwijs arbeid en welvaartsverdeling. Voor de caseworker zou dan het **speci-**

fieke van deze primaire preventie inhouden het op micro-niveau d.w.z. van kleine groepen tot individu trachten specifieke moeilijkheden in het sociaal functioneren te voorkomen door inzichtgevende informatie en consulatie, waardoor specifieke sociale problemen kunnen worden geanticipeerd en derhalve vermeden.

2) secundaire preventie:

dit zou betekenen het stellen van een vroege sociale diagnose en sociale interventie in de beginfase van de relatiestoornissen.

Een voorwaarde voor deze vorm van preventie zal zijn, dat het maatschappelijk werk meer zal worden tot een algemeen geaccepteerde functie in de gemeenschap, met een minder stigmatiserend effect van een morele diskwalificatie. Te veel nog wordt het maatschappelijk werk ervaren als een wettelijke betreuerswaardig sluitstuk op het terrein van de totale sociale dienstverlening.

3) tertiaire preventie:

in dit verband zal worden getracht tenminste een verslechtering van de sociale stoornissen te voorkomen, dan wel het leren beheersen van de niet of nauwelijks op te lossen problematiek en zo mogelijk een resocialisatie-proces op gang te brengen.

Een mogelijk bezwaar, dat zou kunnen worden gemaakt tegen een dergelijke ruime begripsbepaling van preventie, is dat de functie van het maatschappelijk werk primair als preventief beschouwd kan worden, ofwel als zodanig bedoeld zou zijn. Dit lijkt ons evenwel niet juist. Niettegenstaande de onmiskenbare preventieve aspecten van het maatschappelijk werk menen we te moeten stellen, dat niet het voorkomen van moeilijkheden, doch het kureren van reeds bestaande sociale problemen als de belangrijkste functie van het beroep moet worden gesteld.

Kernfunctie moet hoofdzak blijven

Om te voorkomen dat het begrip preventie een bodemloze put dreigt te worden, lijkt het ons zinvol, om de preventieve functie van het maatschappelijk werk af te leiden van zijn kernfunctie. Met andere woorden preventie be-

¹ Reflex, 3e jaargang nr. 4 (april 1969); uitgave van de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn.

tekent het op enigerlei wijze voorkomen van die sociale problemen, waarop de kernfunctie van het maatschappelijk werk zich richt. Dit standpunt houdt in dat we onder preventie slechts willen verstaan **specifieke** preventie, die zich bovendien slechts afspeelt op micro-niveau. Immers de kernfunctie van het

m.w. richt zich ook op micro-verbanden.

Een vraag die zich hierbij aan ons opdringt is, of het maatschappelijk werk voldoende beschikt over etiologische kennis m.b.t. sociale pathologieën, waarmee het zich bezig houdt, om zich adequaat te kunnen kwijten van zijn specifiek preventieve functie? Naar onze mening verkeren we nog lang niet in dat stadium.

Een noodzakelijke beperking van de preventieve taak van het m.w. zoals door ons voorgesteld, lijkt ons om professionele redenen eveneens onvermijdelijk: Enige redenen zijn:

1e voorkomen dat de kernfunctie zal verwateren en terminologische verwarving zal plaats vinden

2e behoeven voor schromelijke overschatting van de beroepsmogelijkheden, als zou de caseworker ook beschikken over de juiste beroepsinstrumentarium en eigenschappen, om bijv. maatschappelijke hervormingen teweeg te brengen.

Het behoort tot de specifieke preventieve taak van de m.w. -er, om de klient weerbaar te maken tegen eventuele sociale ziekte-kiemen in de interpersoonlijke situatie, die een bepaalde maatschappijstructuur voortbrengt. Als **mens** heeft de maatschappelijk werker evenwel de ruimte om de klient als mens-in-een-maatschappij strijdbaar te maken, dan wel mag en kan hij zelf als mens in die bepaalde maatschappij de strijd aanbinden tegen de bestaande orde, voor zover deze fnuikend werkt in bepaalde sociale geledingen van de maatschappij, waarmee hij als m.w.-er gekonfronteerd wordt.

Als **beroepsoefenaar** echter zal hij deze strijd, op te vatten als preventieve sociale interventie moeten kunnen en durven delegeren respectievelijk overlaten aan:

1e eigen beroepsbonden

2e collega's of andere disciplines, die ongetwijfeld ook een preventieve taak zullen hebben, doch daarbij **in grotere verbanden** werkzaam zijn (kultureel werkers, groepswerkers, opbouwwerkers, sociologen enz.)

3e bestuurders van instellingen

4e allerlei teams of samenwerkingsorganen, waarvan de instelling of de werker zelf deel uitmaakt.

Met betrekking tot boven genoemde organen en funktionarissen heeft de m.w. -er, naast zijn eigen specifiek preventieve taak, een veel omvattende signalerende taak. Hij zal echter deze zo nodig moeten rijp maken voor hun preventieve taak in breder verband, hetgeen inhoudt het teweeg brengen van sociale veranderingen op maat-

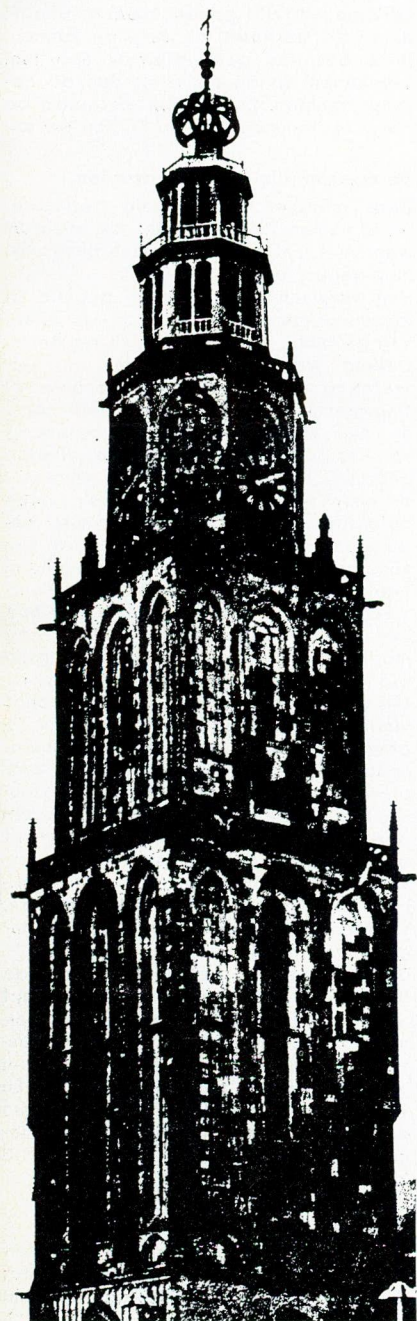
schappelijk niveau, opdat al te grote verschillen in sociaal-economische verhoudingen, die frustrerend werken binnen bepaalde sociale geledingen, genivelleerd worden.

Nu we het begrip preventie voor het maatschappelijk werk enigszins hebben proberen af te bakenen, willen we tevens stellen, dat met dit begrip niet de illusie mag worden gewekt, als zou een probleemloze maatschappij in het verschiet liggen en zou te enigertijd de kernfunctie van het maatsch. werk wel overboord gegooid kunnen worden. Vandaar dat het behoud van de kernfunctie voor ons van groot belang wordt geacht.

Een ideologie m.b.t. een probleemloze en ideaal beschouwde mens en maatschappij dient te allen tijde te worden afgewezen, daar een dergelijke ideeënstelsel in principe altijd bepaald wordt door sociaal-economisch beter bededen, die vinden, dat zij zelf dat ideaalbeeld vertegenwoordigen. Zij wijzen naar te verwachten is, elke sociale herstructurering af en bepleiten eenzijdige, passieve aanpassing van die sociale geledingen, die zich afwijkend, dan wel afwijzend menen te moeten opstellen, teneinde meer menswaardigheid te verwerven. Hiervan uitgaande impliceert een preventieve functie van het maatschappelijk werk, tevens een kritisch-sociaal politieke stellingname. Samenvattend gaan we er van uit, dat de motivatie om in het maatschappelijk werk tot een preventieve functie te komen impliciet voortvloeit uit de ethiek van het beroep waarbij de universele rechten en het welzijn van de mens als principiële waarden en uitgangspunten worden beschouwd.

Als we ons niet zouden bekommeren om sociaal-preventieve interventie, dan zouden we ons impliciet schuldig maken aan professioneel sadisme en bovendien zou de hulpverlening binnen het m.w. dan wel eens grotendeels kunnen blijven steken in symptoombestrijding, wat tevens betekent conservering van bestaande sociaal-economische machtsverhoudingen door toedekking van sociale noden op individueel niveau en binnen bepaalde sociale geledingen, welke in feite in de hand worden gewerkt door bepaalde maatschappelijke gebreken en grondslagen. Echter verder dan een vinger leggen op maatschappelijke wonden reikt, naar onze mening, de **beroepstaak** van de maatschappelijk werker niet. Doch wat hij als beroepsvertegenwoordiger niet kan realiseren, speelt hij wellicht als geëngageerd mens klaar met vereende krachten op niet-beroepsmatig niveau.

G. Koning

Maatschappelijk werk en de 'mensen'

Binnenkort zal bij de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn een rapport verschijnen, over het 'algemeen maatschappelijk werk' wat vervaardigd is door een daartoe in het leven geroepen commissie.

Dit rapport bevat een grote hoeveelheid waardevolle gesystematiseerde kennis en inzichten, waarmee het maatschappelijk werk zeer gediend kan zijn.

Eén van de hoofdstukken van dit rapport handelt onder meer over de eisen, die de samenleving aan deze vorm van dienstverlening zou moeten stellen, dan wel stelt. Ik wil proberen een aantal gedachten rondom de 'eisen van de samenleving' wat nader voor het voetlicht te brengen.

Een duidelijke omschrijving van 'algemeen maatschappelijk werk' is eigenlijk nooit goed tevoorschijn gekomen, hoewel velen daar een poging toe gedaan hebben. Het maatschappelijk werk heeft altijd al moeite gehad met zich akkoord te verklaren met de benaming, die zij op een gegeven moment aan een werksoort gegeven heeft. Telkens bleek de benaming weer een belasting mee te brengen, waardoor de term toch niet geheel de inhoud dekte. Denk maar eens aan maatschappelijk werk, sociaal werk, algemeen maatschappelijk werk, sociale arbeid, sociale dienstverlening. Dikwijls geven deze termen voor een belangrijk deel een zelfde inhoud aan; maar de maatschappelijk werkdeskundigen geven toch ieder van deze termen een net iets verschillende inhoud.

'Maatschappelijk werk' houdt in het aanbieden van diensten op intermenselijk terrein voor iedereen, zonder dat daarbij onderscheid gemaakt wordt in specifieke problemen. Uiteraard gebeurt dit op deskundige wijze. Dit laatste houdt in, dat de mensen, die deze dienstverlening verrichten weten waar ze mee bezig zijn, wat hun mogelijkheden en hun beperkingen zijn. Deze diensten worden verricht vanuit instellingen, die meestal een bestuur hebben. Wanneer u zich nu de titel nog even in herinnering roept, dan komen wij op verschillende plaatsen de 'mensen' tegen.

De mensen die helpen.

De mensen die geholpen worden.

De mensen die besturen

Ieder van deze categorieën mensen heeft bepaalde opvattingen, ideeën en verwachtingen over deze dienstverlening. De vraag is of deze verwachtingen gelijk zijn, op elkaar lijken of in elkaars verlengde liggen. Bovendien heeft elke categorie een zekere mate van invloed op deze dienstverlening. Is de hoeveelheid invloed evenwichtig, aangepast? Ook dit is een vraag.

Laten wij deze beide vragen eens wat nader analyseren voor elk van deze drie groepen.

De mensen die helpen

Deze mensen moeten leven van de dienstverlening en leven ook vaak voor de dienstverlening. Het is hun beroep, maar ook vaak hun liefde.

Zij verwachten, dat deze dienstverlening een rechtmatige plaats gaat innemen in het totaal van dienstverleningen, zoals de dokter, de dominee en de onderwijzer die realiseren. Hun dienstverlening is bezig uit te groeien tot een volwaardige partner in alle hulp in de samenleving. Deze sociale dienstverlening heeft er recht op om zich te presenteren als een passende deskundige hulp bij sociale problematiek. Daarom verwachten de helpers ook, dat de artsen en predikanten, de onderwijzers en pastoors deze nieuwe helpers erkennen in hun eigenheid. Daarom ook verwachten de helpers, dat de mensen die hulp verlangen, weten wat de werkelijke mogelijkheden van deze hulp zijn. Uiteraard hebben de helpers een grote invloed op deze dienstverlening. Immers zij zijn beroepsmatig dag en (vaak ook) nacht bezig met die dienstverlening. Zij zijn ook de mensen, die weten wat het ambacht voor mogelijkheden heeft en weten de tijd te reserveren voor het aandacht besteden aan de verbetering van hun werk en daarmee van de 'image' van de gehele dienstverlening.

De mensen, die besturen

De opvattingen en verwachtingen van deze categorie mensen is veel moeilijker na te gaan. Er zijn immers geen voorschriften op welke wijze en door welke personen een bestuur gevormd dient te worden. Veelal bestaan de besturen van maatschappelijk werk-instellingen uit mensen, die best bereid zijn zich enige inspanning te getroosten voor de dienstverlening aan anderen, zolang die anderen maar anderen zijn en niet zij zelf. Hun opvattingen over dienstverlening zijn dikwijls sterk bepaald door de opvattingen, die hierover leven in het milieu, waar zij uit voort gekomen zijn. Soms betekent dit een welwillende, maar toch een wat neerbuigende bereidheid om diensten aan te bieden; soms betekent het een volledig in beslag genomen zijn door de zakelijke kanten van een dergelijke organisatie, zoals geld, personeel, commissies en dergelijke. De verwachtingen zijn dikwijls hoog gespannen, echter zonder voldoende idee van de beperktheid der mogelijkheden van de beroepshelpers

en de gevarieerdheid der problematiek van de hulpvragers.

De invloed op de hulpverlening lijkt groot, aangezien het bestuur toch de 'baas' is. Of de werkelijke invloed groot is, waag ik te betwijfelen. Een goed bestuur zal deze invloed ook alleen maar willen zien als een komplementaire op die van de beroepsmensen. Andere besturen echter menen, dat zij de dienstverlening in zijn geheel moeten beoordeelen en besturen en dat ook kunnen. Deze besturen gaan dikwijls een rem betekenen op de activiteit van de beroepskrachten. Zij worden als auto's op de pont; remmen vast en lichten doven.

De mensen, die geholpen worden.

Deze mensen hebben vele gezichten, vele namen: de cliënten, de mensen waar het om gaat, het achterland, de hulpvragers enz.

Hun verwachtingen worden gepeild in hun hulpvraag. Wat verwacht de cliënt van de hulp, wanneer hij zich tot de instelling wendt? Meestal zal de verwachting afgestemd zijn op de ontmoeting met een belangstellend medemens, die snel kan helpen aan een oplossing van het probleem, dat al zoveel ellende gebracht heeft. Tegelijkertijd verwacht de cliënt toch ook weer niet zo'n snelle oplossing. Want dat zou alleen maar betekenen, dat hij zelf een sufferd zou zijn, omdat hij die niet zelf gevonden heeft. Er zijn dus wat ambivalente verwachtingen. Er zijn ook ideeën over hoe een goede hulpverlening er uit zou moeten zien. Maatschappelijke mensen dienen integere mensen te zijn, die laten merken, dat ze je de moeite waard vinden. Ze moeten bereid zijn om je gevoelens ten aanzien van dat samenlevingsverband (huwelijk, familie, kerk of werk) ook eens te delen en in staat zijn om je te helpen dat betreffende samenlevingsverband, wanneer het moet duidelijk te konfronteren met zijn tekorten. Niet altijd maar de cliënt helpen zich weer onder het juk van dat samenlevingsverband te begeven (integratie, aanpassing).

Of de cliënten ook invloed op de dienstverlening uitoefenen? Ik geloof van niet. Ten slotte moet je toch de mensen, die je helpen niet ook nog lastig gaan vallen met verlangens of eisen inzake de wijze van hulpverlening. En verder ben je als cliënt afhankelijk van die hulpverlening; immers helpen betekent in onze samenleving nog altijd 'macht'.

Analyse.

Drie categorieën mensen, helpers, besturen, cliënten, allemaal behorend tot de Nederlandse samenleving, allemaal betrokken bij dat helpen, maar toch

Sinds u het weet

door drs H. H. Roose

iet behorend tot de zelfde samenlevingsverbanden.

le besturen ontmoeten de helpers en helpen of remmen enigszins.

le helpers ontmoeten de cliënten en helpen of remmen hen enigszins.

le verwachtingen van alle drie categorieën zijn zeer verschillend en meestal oor elkaar ook onbekend. De ideeën ver de hulpverlening zijn bijzonder meeleerd. De invloed op de gang van aken in de dienstverlening is volkomen nevenredig.

Aljns inziens dient de **kliënt** veel meer betrokken te worden bij de organisatie van de dienstverlening; **hij** dient geaapleegd te worden over het effect van de dienstverlening; **hij** moet de potentiële verwijzer worden naar de dienstverlening; **hij** dient de representant van het achterland te worden. Kortom: **schakel de cliënt in, wanneer er werkelijk sprake zal zijn van verbetering van de 'image' van de dienstverlening en van de kwaliteit van die dienstverlening.**

aat dan het bestuur rustig uit een ander samenlevingsverband komen, dan vaaruit het merendeel van de cliënten komt, maar laat het belang stellen in de deelen van de cliënten en daaruit leing trekken.

as dan zal het mogelijk worden, dat raatschappelijk werk en de 'mensen' lkaar wezenlijk bereiken en verrijken.

A. R. Koffeman.

'Sinds u het weet' door drs. H. H. Roose is het in gesprek zijn van de schrijver met ouders die een homofiele zoon of dochter hebben.

Voor ouders betekent het een hele opgave te moeten inzien dat hun zoon of dochter homofiel is. 'Sinds zij dit weten', worden zij met talrijke problemen geconfronteerd. Problemen die het kind zelf betreffen: zijn feitelijke situatie, zijn geloofsleven, zijn plaats in de samenleving, zijn toekomst. Daarnaast staan zij opeens oog in oog met een aantal eigen problemen: hun houding en gevoelens tegenover hun kind en hun eigen, persoonlijke gevoelens jegens zichzelf: schuldgevoelens, gevoelens van onmacht en verdriet.

Het boek poogt de ouders van deze kinderen en voorts allen die er in hun directe omgeving mee geconfronteerd worden inzicht en verduidelijking te geven in de vele problemen waarmee hun homofiele zoon of dochter te kampen heeft en biedt tevens hulp de eigen gevoelens zowel tot zichzelf als tot de kinderen te ontwarren.

In het 1ste hoofdstuk wordt aandacht geschonken aan de gevoelens van de ouders die tot de ontdekking komen dat zij een kind hebben dat anders is dan de anderen. Hoewel veel inzicht en begrip tot uiting komt over de reacties en gevoelens van die ouders, is de toon van dit stukje soms wat aan de zoetelijke en suggestieve kant. Zeker aanspreekbaar voor velen, lijkt mij dat bij anderen deze wijze van benadering een zekere mate van irritatie zou kunnen opwerpen.

In de 2 volgende hoofdstukken gaat de schrijver — veel zakelijker — in op wat homofilie nu eigenlijk is en wat dit voor de betrokkene kan betekenen. Hierbij worden een aantal feitelijke gegevens verstrekt w.o. bestaande reacties van de maatschappij, relaties met godsdienst, rechtspraak en geneeskunde.

Teneinde de confrontatie met het anders zijn van het kind zo duidelijk en objectief mogelijk te belichten, trekt de schrijver in hoofdstuk 4 een parallel met in onze maatschappij andere — en vaak meer sociaal geaccepteerde — afwijkingen zoals blindheid. Met de kennis omtrent de mogelijkheden en de beperkingen van een gehandicapte, omtrent diens innerlijke gevoelswereld en zijn relaties tot anderen — de niet gehandicapte — is men beter toegerust de gehandicapte te begrijpen en te accepteren, kan men hem objectiever benaderen en beter helpen. In het 5e hoofdstuk worden een aantal praktische aanwijzingen en adviezen verstrekt, die m.i. door de eenvoud en objectiviteit waarmee zij zijn opgesteld een

waardevolle bijdrage kunnen leveren voor de confrontatie met de realiteit. In het laatste hoofdstuk worden enkele sociale situaties van de homofiele mens wat nader uitgewerkt.

De schrijver heeft op een zeer objectieve en onbevooroordeelde wijze een aantal feitelijke en op de praktijk gerichte gegevens en aanwijzingen verzameld die ouders kunnen helpen in hun pogen 'hun eigen handicap n.l. die van het hebben van een gehandicapt kind te overwinnen'. Hij doet dit enerzijds door zijn begrip voor de reacties en gevoelens van de ouders en anderzijds door de wereld van het homofiele kind (en de volwassenen) in vele van zijn facetten naar voren te brengen. Van daar uit tracht hij tot een synthese te komen waardoor het mogelijk zou kunnen worden als ouders naast het kind te gaan staan en het te helpen in zijn ontwikkeling naar het volwassen worden.

Een analyse van de gevoelens en de gedachtenwereld van mensen — of dit nu de homofiel betreft of degene die met de homofiel in een persoonlijke relatie staat, is vaak een hachelijke zaak. Het gevaar is niet denkbeeldig dat de lezer zichzelf niet of verkeerd herkent of teleurgesteld is omdat het gebodene hem niet aanspreekt.

Ondanks de hier en daar wat suggestieve toon lijkt het mij echter dat de schrijver juist door zijn grijpen naar de overeenkomst met de handicap en validatie in het algemeen, alsmede door de vele praktische en concrete feiten een bijdrage heeft kunnen leveren om het probleem van de homofiel binnen de grenzen van de realiteit te brengen. In dit verband acht ik het tot normale proporties terugbrengen van bekende stereotypen en veelgehoorde misvattingen als b.v. "kinderverkrachters" dan ook van groot belang.

In het boek 'Sinds wij weten' zullen vele ouders zichzelf kunnen herkennen in het gesprek met de schrijver. Dat daarbij en passant wat sterk de nadruk gelegd werd op een functieverduidelijking van het maatschappelijk werk, leek mij buiten de noodzaak van dit boek te vallen.

Alhoewel het boek bestemd is voor ouders en anderen die in hun directe omgeving met de homofiele mens te maken hebben en het niet voor 'deskundigen' is geschreven, lijkt het mij nuttig voor allen die in hun werk met deze problemen te maken hebben. Het betreft de confrontatie met een stuk realiteit van het 'anders zijn' en als zodanig zal het een bijdrage kunnen leveren in de hulpverlening aan de homofiele mens of zijn ouders.

J. S. Frijda

Nieuwelingen op matje bij Centraal Bureau

Sedert kort kent het centraal bureau van Humanitas het systeem van collectieve kennismaking van pas-benoemde maatschappelijk werkers(sters) hetgeen dan 2 x per jaar pleegt te gebeuren. Het doel daarvan is 2-ledig: in de eerste plaats om kennis te maken met het centraal bureau en zijn functie in het geheel van Humanitas en in de tweede plaats om de nieuwe krachten met elkaar kennis te laten maken, als ware het één grote familie.

Ook dit keer (21 maart jl.) hebben wij ons als Humanitasgroentjes, 20 in getal kortstondig genesteld in de moederschoot, alwaar wij liefdevol werden opgenomen.

De reiskosten werden gewoontegetrouw vlot vergoed en een gratis weekendreisje naar Amsterdam was daarmee verzekerd. Iedereen was derhalve goedgehumt. Gezeten tegenover onze centrale directeur dhr. Grootheest, verlangend diens verhaal te mogen beluisteren over het gebeurtenisvolle verleden van Humanitas, kreeg ik even de indruk verzeild te zijn geraakt in een algemene club van plattelandsvrouwen. Immers de verhouding van 3 heren op 18 vrouwen wekt toch onbewust de indruk van discriminerend benoemingsbeleid in het nadeel van het sterke geslacht, waardoor een gevoel van bedreiging mij niet vreemd was. Het vrouwelijk gevaar onderkennen bleek evenwel voldoende te zijn, om het geringe mannelijke tegenwicht te behoeden voor desintegratie.

Na de Humanitas-story werd er gezellig nog wat nagekeuvel, alvorens we ons te goed konden doen aan een smaakvolle middagschotel.

Voor de middag was het plot gesmeed om het aspekt kennismaking en gezelligheid wat te overstijgen, hetgeen met 18 vrouwelijk aanwezigen bepaald geen sinecure is, door te proberen wat meer functioneel vuurwerk te ontsteken. Aan de orde was nl. of liever gezegd in het geding kwam de functie van het centraal bureau. Dhr. Terlouw hield — heel tactisch — een korte beschouwing hierover en verraste toen prompt de aanwezigen met de lachnatie, doch wat overmoedige vraag: 'hoe hebben jullie ons nu ervaren'. Deze vraag bleek ofwel te moeilijk ofwel te simpel te zijn. Er volgde een bijna weldadige stilte en de gezichten stonden op blanco. Dit betekende in feite een stille aanval op de positie van het centraal bureau, die men kennelijk praktisch niet ervaren had. Gelukkig behoefden we nog niet direct naar huis wegens gebrek aan gesprekstof, hetgeen nogal pijnlijk zou zijn geweest. De beide heren nl., die hun aanwezigheid in dit vrouwelijk gezelschap wel wilden rechtvaardigen, hadden zich enigszins geprepareerd op deze vraag. Hun inbreng was aanleiding tot een redelijke discussie.

Nu is mijn mening, dat de 'blanco-instelling' en de minimale inbreng van

de maatschappelijk werk(st)er in het algemeen een veelvuldig voorkomende zaak is, helaas. Het is alsof deze figuur van nature blijft steken in zijn micro.wereld van zijn eigen praktijk en privé-leven. Het ziet zich niet betrokken bij maatschappelijke gebeurtenissen en processen. Een gefundeerde opinie daarover vormt hij zich evenmin. Een maatschappelijk werk(st)er mag dan misschien sociaal zijn, doch maatschappelijk ingesteld is hij zeer zeker niet. Deze instelling is in feite maar al te vaak onmaatschappelijk, passief afwachtend en hij of zij zal slechts bij noodzaak desgevraagd achteraf commentaar leveren op een en ander. Kritisch denkwerk leveren op de voorhand over algemene zaken, dan wel over eigen beroepszaken, is bepaald niet de sterkste zijde van het maatschappelijk werk. De algemene beroepshouding als zodanig typerende op grond van ervaringen, is het nauwelijks verbazingwekkend dat het centraal bureau zo weinig weerklank vindt in den lande.

Immers de maatschappelijk werk(st)er is min of meer 'self-supporting' in zijn eigen micro-wereldje. Hij zendt praktisch geen signalen uit en zal impulsen van buitenaf ternauwernood registreren, laat staan er creatief mee bezig zijn.

Vanuit deze visie op de beroepshouding, lijkt mij elke verbetering, hoe noodzakelijk deze ook mag zijn, van de landelijke Humanitas structuur, niet meer dan lapwerk. De structuur van een vereniging, hoe ideaal ook uitgedokterd, betekent slechts een middel om tot een bepaald doel te komen. Een andere, verbeterde structuur zal als middel even ineffectief blijven, tenzij de maatschappelijk werk(st)er bereid is en de mogelijkheden benut om zich minder receptief afwachtend doch in plaats daarvan zich breder, actiever en vooral kritischer op te stellen.

Terugkerend tot de kennismaking in Amsterdam: deze zal slechts waardevol zijn en niet alleen kostbaar, indien van beide kanten eisen gesteld worden, waardoor een reële inbreng gewaarborgd wordt. Ik denk hierbij bijv. aan een aantal gerichte vragen of een bepaald onderwerp de vereniging betreffende, waarover van beide kanten kritisch vooraf wordt nagedacht. Misschien is het een tip voor de volgende keer.

G. KONING, Groningen

Een provinciaal in Amsterdam

Het kritisch bedoelde stukje van de heer De Koning valt in twee delen uiteen: ten eerste een wat grappig aandoend verslagje van de kennismakingsdag en ten tweede een kleine beschouwing over de sociaal-geëngageerde maatschappelijk werker. Er vanuit gaand dat men uit 'grappig geschrijf' toch wel een indruk kan krijgen van de bedoelingen van de schrijver, beginnen we met het eerste deel eens onder de loep te nemen.

We constateren bij de schrijver een hang naar gezag: '... verlangend diens (de directeur van het Centraal Bureau) verhaal te mogen beluisteren'. De heer De Koning verlangt kennelijk ook naar een autoritair bevelend Centraal Bureau, gezien zijn opmerking: '... de positie van het Centraal Bureau, die men kennelijk praktisch niet ervaren had...'. De onderdanigheid van de Koning blijkt onder meer nog uit het zichzelf kwalificeren als 'groentje... genesteld in de moederschoot'.

Was het maar hierbij gebleven, maar de analyse levert nog meer op en wel een zekere discriminatoire houding tegenover de vrouw, want wij nemen aan dat de kwalificatie 'een algemene club van plattelandsvrouwen' niet — en o.i. onterecht — positief is bedoeld. Hij gaat maar door, die de Koning. Wij wijzen slechts nog op de loze kreet: '... om het aspect gezelligheid en kennismaking wat te overstijgen hetgeen met 18 vrouwelijke aanwezigen bepaald geen sinecure is...'. Hij gaat nog verder op de superieure mannelijke tour: '... door de inbreng van de mannen kwam er een redelijke discussie op gang'. Bij het in het kwaklicht stellen van de niet-eigen groep hoort in dit patroon het idealiseren van de eigen groep; er is een heel duidelijk onderscheid tussen de twee groeperingen. De Koning legt hier nog eens de nadruk op door de grote hardnekkigheid waarmee hij telkens weer (st) aan het woord 'werkers' toevoegt.

Een van de oorzaken tot discriminatie is een zekere onderbewuste angst de eigen positie te verliezen. En jawel hoor, deze angst komen we dan ook tegen in het nadeel van de man, waardoor een gevoel van bedreiging mij niet vreemd was. Ook tegenover het Centraal Bureau koestert De Koning een zekere vrees: 'het heeft een plot gesmeed'. Het is jammer, dat een pleidooi voor een meer geëngageerde opstelling

van de maatschappelijk werker, waar wij als Centraal Bureau best achter kunnen staan, wordt gevoerd met zulke irrationele argumenten. Wij zijn, gezien zijn positieve inbreng op de kennismakingsdag, ervan overtuigd dat De Koning betere redenen weet aan te geven. Hij zou deze dan op een volgende dergelijke bijeenkomst naar voren kunnen brengen; wij willen hiermee zeggen dat zijn tip waarde heeft, maar ook dat hij dan door het Centraal Bureau nogmaals de gelegenheid geboden krijgt een gratis weekendreisje naar Amsterdam te maken.

Hij komt dan tenminste weer eens uit zijn micro-wereldje.

Van Dyk

